

[Clausager.]

af Arbejde: Planering, Udgrøftning, Dræning, Mergling o. s. v., saa er jeg tilbøjelig til at tro, at Prisen paa Jorden bogstavelig talt er faldet. Og hvorom alting er, man kan ikke paaberaabe sig en Jordprisstigning, naar Talen er om Ekspropriation, og i Sammenligning med, hvad Bygningerne er steget til, saa er Prisstigningen paa Jorden ingenting.

Vi har her drøftet Landøkonomisk Driftsbureaus Tal, og der staaer jo fastslaaet, at Byggematerialer ligger omkring Pristal 200, Arbejdsløn for Bygninger ligger omkring 232, medens Landbrugets egne Salgsvarer ligger ved 100—110. Det er ganske klart, at Bygningerne er den store Hindring for, at den private Udstykning kan gaa for sig; og i nogen Grad ogsaa en Hindring for, at den offentlige Udstykning kan gaa for sig; thi selv om man kan faa Laan, er der mange, der betænker sig paa at sætte sig for en saa stor Gæld.

Er der gjort noget for at regulere Byggepriserne? maa jeg spørge. Nej, mig bekendt ikke. Det eneste, man har gjort, er, at man har givet større og større Byggelaan; hvad der nærmest stimulerer Byggepriserne, det er klart. Man har i saa Henseende ikke gjort noget som helst, nej, man holder an paa Jorden, og man holder an paa de faa Jordejere, der har et saa stort Jordareal, at man kan tage fra dem, *de* skal betale Gildet.

Jeg aner ikke, hvordan man skal komme frem til billigere Byggeri, men een Ting synes jeg, vi skulde i disse Tider: give lidt mere Frihed med Hensyn til, hvordan Folk vil bygge, og give dem Lov til at bygge mindre, hvis de finder for godt. Jeg har set et enkelt Tilfælde, hvor en Husmand har faaet Jord — han faar maaske lidt meget i Forhold til sine Penge, det er navnlig i saadanne magre Egne, jeg har set det —, han er bange for at bygge det hele paa een Gang, saa har han bygget sig en 2—3 Stuer i Staldlængen, og der bor han sammen med Mutter, saa længe Børnene kun er smaa. Og hvis han saa arbejder sig frem og har lidt Held med sig, saa faar han jo ogsaa nok Lejlighed til senere at bygge Stuehus.

Nu vil jeg ikke sige, at saadan skal man kræve det af alle; men man skal give Frihed til at gøre det i visse Tilfælde, naar den paagældende ønsker det. I det hele taget, man maa ikke være blind for, at i Forhold til den Omsætning eller rettere i Forhold til det Nettoudbytte, der er ved Landbruget — Omsætningen er jo stor nok —, saa binder Landbruget en utrolig stor Kapital sammenlignet med, hvad andre Forretninger binder, naar der ses hen til Afkastningen. Derfor skal

vi selvfølgelig ikke animere Folk til at tage fat over Ævne, men vi skal heller ikke hindre dem i at tage fat. Vi skal slaa Dørene op, men gøre dem opmærksom paa, at det er en alvorlig Sag, at det slet ikke er saaledes, at de faar det særlig let.

Vi maa hjælpe dem, der har vist, at de vil selv. De unge, der har sparet noget sammen, foruden at de har dygtiggjort sig — det er der flere, der har —, fortjener at faa Hjælp i Form af forholdsvis store Laan og ret billige Laan; men vi skal være varsomme med at hjælpe den unge, der ingenting har vist, og det er ogsaa urimeligt overfor dem, der har vist, at de vil. Hvis vi tilkendegiver, at de alle er lige gode, saa hemmer vi Fremdriften og Dygtigheden og Sparsommeligheden.

Det er af den Grund, jeg mener, at det i al Almindelighed er farligt at give et Etableringslaan, for det er det samme som at sige: kom blot med jeres Næver, *vi* skaffer Pengene. Jeg tror, det er sundt, og jeg tror navnlig, det er klogt i en vanskelig Tid som denne at sige til Folk: I maa have vist, at I duer til noget, at I kan noget, og at I har sparet noget sammen. Saa er jeg ikke bange for at sætte dem i Gang, selv i en vanskelig Tid som denne.

Vi maa være klare over, at de faar Gæld nok endda. Her har vi talt om, at Landbruget har for megen Gæld, men hvordan vil det se ud for dem, vi starter her? Jeg tør forsikre, at de fleste af dem faar Gæld lige op til Skorstenspiiben, og giver vi dem Etableringslaan, kommer Gælden til at naa ovenover. Er der nogen Lykke ved det? Jeg kan ikke forstaa det; Forholdet maa dog være det samme for offentlige Husmænd som for private.

Men jeg vil paa den anden Side heller ikke sige, at Stillingen er umulig for dem, selv om de faar Gæld op til Skorstenen. Naar blot de er dygtige og flittige og ikke gaar af Vejen for den første Modgang, saa kan de med lidt Held — det skal der altid til her i Verden — skaffe sig Udkommet. Men vi maa starte dem godt. Der er ingen Mening i at stille en Husmand saaledes an, at han er ringere stillet end en Arbejder; han bliver det let, hvad Arbejdsløn og Udbytte i Øjeblikket angaar, men han skulde gerne have en Fremtid at se hen til.

Nu kommer jeg til et Punkt, som der ogsaa er talt meget om, og det er Ejetormen for de Brug, der oprettes. Lige saa vel som Forslaget gaar ud paa at tage Jorden ved Tvang, hvis ikke man kan faa den paa anden Maade, gik det ogsaa ud paa i Fjor — det er rettet lidt i Aar, men ogsaa kun